

УДК37.014.1:37.041: 347.78

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЩОДО ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА**Олександр Радкевич,***молодший науковий співробітник лабораторії «Всеукраїнський інформаційно-аналітичний центр ПТО» Інституту професійно-технічної освіти НАПН України***КЛЮЧОВІ СЛОВА:**
авторське право, педагогічні працівники професійно-технічних навчальних закладів, правова компетентність, юрисдикційні форми захисту.**Реферат**

У статті розглядаються питання правової компетентності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів щодо здійснення юрисдикційної форми захисту авторського права. Визначено тріаду правомочностей: володіння, користування, розпорядження інтелектуальною власністю. Приділено увагу науковому та законодавчому визначенню інтелектуальної власності як права, що охороняє особисті немайнові та майнові права авторів і їхніх правонаступників, пов'язаних зі створенням та використанням творів науки, літератури, мистецтва тощо. Розкрито зміст ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права», в якій наголошується, що вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і/або суміжних прав та їхні майнові права, є правопорушенням. Акцентовано увагу на змісті ст. 55 Конституції України, де визначено право на захист, у тому числі інтелектуальної власності, як можливість людини захищатися будь-якими, не забороненими законом, засобами. Проаналізовано зміст ст. 15 Цивільного кодексу України, в якій йдеться, що кожна особа має право на захист свого цивільного права в разі його порушення, невизнання чи оспорювання. Визначено форми юрисдикційного захисту авторського та суміжних прав: припинення дії, що порушує право; відновлення становища, яке існувало до порушення, відшкодування майнової шкоди, відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Обґрунтовано, що правова компетентність педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів у сфері інтелектуальної власності – це системне утворення, яке інтегрує в собі знання прав, обов'язків та відповідальності, вміння добирати юрисдикційні способи захисту авторського права, навички оформлення позовних заяв, претензій, апеляційних, касаційних скарг, досвід взаємодії між суб'єктами суміжних прав, також особистісні якості, що уможливають успішне розв'язання юридичних проблем, які виникають у професійно-педагогічній діяльності.

Вступ. Правова компетентність для педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів (далі – ПТНЗ) особливо актуальна в процесі виконання ними службових обов'язків, а також у ситуаціях, коли їм необхідно відстоювати порушені авторські права.

Авторське право, в об'єктивному розумінні, – це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини зі створення й використання продуктів інтелектуальної власності; в суб'єктивному розумінні – це особисті немайнові та майнові права, які виникають в автора у зв'язку зі створенням таких продуктів і охороняються законом. Зазначимо, що об'єктом авторсько-правових відносин є нематеріальне благо у вигляді продуктів духовної творчості, а саме твори науки, літератури, мистецтва тощо [1].

У процесі своєї службової діяльності педагогічні працівники ПТНЗ створюють різні продукти (твори) інтелектуальної власності. До них належать: підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, авторські методики, педагогічні технології та інші види засобів навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів.

Аналіз досліджень та публікацій. Наукові основи розвитку правової компетентності фахівців, у тому числі педагогічних працівників, є предметом дослідження В. Олійника [5], Г. Ішкільдіної [4], О. Холостової [6] та ін. Питання захисту інтелектуальної власності розглядалися у працях І. Каміла [2], С. Гордієнко [3], І. Порало [8] та ін.

Мета статті. Обґрунтування юрисдикційної форми захисту авторського права педагогічних працівників ПТНЗ, заснованого на тріаді правомочностей, що виражаються у праві володіти, користуватися та розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної діяльності. Результатом інтелектуальної діяльності, в його абсолютному розумінні, виступає нематеріальне благо, яке належить своєму творцю та має можливість бути використаним іншими особами з дозволу творця або у випадках, передбачених законодавством України.

Визначення поняття «інтелектуальна власність» (англ. intellectual property) ґрунтується на практиці юстиційного визнання та закріплення за особами прав на результати їхньої інтелектуальної діяльності у різних сферах суспільного життя, у тому числі професійно-педагогічної діяльності.

Інтелектуальна власність – це термін, що охоплює ідеї, винаходи, технології, твори мистецтва й музики, а також літератури, які є нематеріальними при їх створенні, але потім стають цінностями у матеріальній формі, як і кожний інший продукт. Інтелектуальна власність є комерційним засобом застосування творчої думки для розв'язання технічного чи художнього завдання. Сама по собі вона не є продуктом, а особливою ідеєю, що стоїть за цим продуктом або способом, яким ця ідея виражена, чи своєрідним характером того, як цей продукт названий або описаний [2, с. 8]. Більш лаконічне визначення інтелектуальної власності наведено С. Гордієнко, якою пропонується під останньою розуміти «матеріали-

зовані чи нематеріальні нові знання, які належать юридичній або фізичній особі» [3, с. 65].

Більшість правопорушень у сфері професійно-технічної освіти у контексті захисту авторського права пов'язані з незаконним отриманням та використанням створених педагогічними працівниками ПТНЗ продуктів (творів) інтелектуальної власності. У зв'язку з цим виникає потреба оволодіти системою правових знань, умінь та навичок для здійснення результативної професійно-педагогічної діяльності. Згодом отримані знання, як зазначає Г. Ішкільдіна, перетворюються на особисте переконання, міцну установку суворо дотримуватися правових розпоряджень, а потім – на внутрішню потребу й звичку виконувати правові норми, виявляти правову активність [4].

До основних складових правової компетентності, на думку В. Олійника, належать: правова освіченість, як сукупність знань з проблем права; правова спрямованість як сукупність ставлень до права як соціальної, державної та особистісної цінності, що зумовлює потребу постійно отримувати, розширювати арсенал засобів визначення й вирішення правових проблем; правова готовність як наявність умінь щодо вирішення конкретних правових питань [5, с. 9]. У даному контексті актуальними також є результати дослідження, проведені О. Холостовою, в яких обґрунтовано змістові компоненти правової компетентності фахівців: організаційно-управлінський, превентивний, правовиховний, консультативний, правозахисний [6, с. 237].

На основі викладеного можна дійти висновку, що зміст правової компетентності педагогічних працівників ПТНЗ охоплює правові знання, вміння, навички, особистісні якості, цінності, а також можливості, пов'язані зі здійсненням юрисдикційного захисту авторських прав у процесі професійно-педагогічної діяльності.

У цьому контексті актуалізується значущість розуміння педагогічними працівниками ПТНЗ положень Закону України «Про авторське право і суміжні права», що охороняє особисті немайнові права та майнові права авторів і їхніх правонаступників, пов'язані зі створенням і використанням творів науки, літератури й мистецтва – авторське право; права виконавців, виробників фоно- і відеограм та організацій мовлення – суміжні права [7].

Особливе значення для юрисдикційної форми захисту авторських прав педагогічних працівників ПТНЗ має зміст ст. 50. У ній наголошується, що вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і/або суміжних прав та їхні майнові права, є правопорушенням. Знання положень цієї статті дає можливість педагогічним працівникам ПТНЗ знати й використовувати свої особисті немайнові та майнові права у сфері захисту авторського права. Зокрема, йдеться про право вибирати псевдонім; вимагати зазначення псевдоніму замість справжнього імені автора на творі і його примірниках; визнання автора виконавцем твору; визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі та його примірниках; відтворення імені або псевдоніму у кожному виступі, записі чи виконанні твору; збереження цілісності твору й протидія будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір; заборона під час публічного використання твору згадування свого імені.

Педагогічним працівникам ПТНЗ необхідно знати, що здійснення юрисдикційної форми захисту авторського права передбачає запобігання піратству у сфері інтелектуальної власності (опублікування, відтворення,

ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм та програм організацій мовлення). Поняття «піратство» потрапило в українську мову з англійської, зміст якого означає, в даному разі, дію, що порушує права інтелектуальної власності. Зазначимо, що головним критерієм «піратства» є відтворення, розповсюдження без дозволу раніше опублікованих літературних творів, фонограм способом, що дає змогу зрозуміти передану інформацію.

Педагогічні працівники ПТНЗ мають бути обізнані й з таким правопорушенням, як плагіат, під яким розуміють оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Поняття «плагіат» вперше з'явилося в історичних хроніках у латинській мові й означало дію, спрямовану на викрадення. Сучасне розуміння плагіату полягає у протиправному присвоєнні авторства на твір літератури, мистецтва, науки, техніки тощо, що веде до настання юридичної відповідальності.

За сферою використання плагіат буває таких видів: професійний – передбачає присвоєння інтелектуальних, творчих, інших здобутків у професійних цілях (мета – заради авторитету, заробітку, нагороди, визнання тощо); освітньо-науковий – полягає у присвоєнні чужого інтелектуального майна у процесі здобуття наукового ступеня, освітньої кваліфікації або визнання у цих напрямках; соціальний – виникає у побутових відносинах. Він є тим самим, що й професійний, але не стосується фахової діяльності; нормативний – привласнення законодавчих, юридичних, методичних, наукових, практичних напрацювань [8].

Для педагогічних працівників ПТНЗ важливо також знати зміст ст. 55 Конституції України, де визначено право на захист, у тому числі інтелектуальної власності, яке трактується як можливість людини захищатися будь-якими, не забороненими законом засобами. Уточнює положення конституційної норми ст. 15 Цивільного кодексу України, в якій йдеться, що кожна особа має право на захист свого цивільного права в разі його порушення, невизнання чи оспорювання. У цьому контексті під захистом слід розуміти встановлений законодавством України порядок дій суб'єктів цивільного права або державних органів, спрямований на законодавче відновлення порушених немайнових та майнових інтересів і прав осіб. Принагідно зазначимо, що захист не є абсолютним правом, тобто існують винятки із правил, вони визначені у відповідних законодавчих а нормативних актах і спрямовані на запобігання правопорушень. Йдеться про те, що захист власності, особливо інтелектуальної, має враховувати потреби і запити суспільства.

Отже, правова компетентність є високим ступенем володіння правом у конкретній професійно-педагогічній діяльності; усвідомлення дієвості законів та підзаконних актів, джерел права, які педагогічні працівники ПТНЗ повинні враховувати й дотримуватися, реалізуючи навчальні і виховні функції; розуміння принципів права учасників педагогічного процесу й способів правового регулювання їхніх відносин, ставлення до права як до невід'ємної складової професійної діяльності, здатність захищати і впроваджувати правові відносини в управлінській діяльності в суворій відповідності з правовими й розпорядчими принципами законності [5, с. 9].

Правова компетентність педагогічних працівників ПТНЗ охоплює також знання юрисдикційних способів захисту порушених авторських прав під час їхньої професійно-педагогічної діяльності. Під юрисдикцій-

ними способами захисту розуміється діяльність уповноважених державних органів, які здійснюють захист порушеного, оспорюваного права. Уповноваженими органами є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, суд. Саме в судовому порядку здійснюється захист суб'єктних цивільних прав відносно інтелектуальних продуктів, у тому числі навчально-методичної літератури, електронних ресурсів.

Перелік юрисдикційних способів захисту авторського права визначено в ст. 16 Цивільного кодексу України. Цим переліком керується суд під час розгляду справ даної категорії. Він не є вичерпним, тому можливе інтерпретаційне розуміння юрисдикційного захисту. Це свідчить про те, що юрисдикційній формі захисту притаманне здійснення відповідних нормативних дій у межах визначеної законодавством компетенції. До таких форм захисту належать: визнання права; визнання правочину недійсним; припинення дії, що порушує право; відновлення становища, яке існувало до порушення; примусове виконання обов'язку в натурі; зміна правовідношення; припинення правовідношення; відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди; відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Припинення дії, яка порушує право, спрямоване на визначення приналежності того чи іншого права особі, яка звернулася з позовом до суду по захист її законного інтересу. Це пов'язано з тим, що законодавство забороняє вчинення юрисдикційних дій стосовно права, якщо достовірно не встановлена його приналежність особі, а також вирішення проблеми щодо наявності/відсутності самого факту його порушення чи оспорювання. Це діяння спрямоване на заборону захисту прав, відносно яких не відомо, порушені вони чи ні. Таким чином, особа, чи уповноважений на те орган повинен надати істотні докази стосовно того, що право такі порушене.

Актуальним у цьому способі захисту авторського права є встановлення факту порушення іншими особами прав суб'єктів на інтелектуальну власність. Окрім цього, даний позов може спрямовуватися й на запобігання правопорушенням. Ця дія можлива лише в разі наявності незаперечних доказів, що свідчать про можливе правопорушення.

Окрім того, виникає багато порушень авторських прав в електронному середовищі, а саме, в мережі Інтернет. Адже приховати сам факт таких правопорушень за наявності комп'ютерних знань, умінь та навичок досить просто. У цьому разі актуальним для педагогічних працівників є нотаріально завірена копія електронної сторінки, на якій зображено правопорушення. Даний вид доказу факту правопорушення інтелектуальної власності можна використовувати для виявлення всіх видів правопорушень.

Зокрема, правопорушення, що посягають на немайнові права людини, класифікуються як порушення права на ділову репутацію педагогічних працівників ПТНЗ. Цей вид правопорушень виявляється у неправомірному доступі до інформації (продуктів інтелектуальної власності), неправомірне поширення чи використання якої призводить до негативних наслідків.

Відновлення становища, яке існувало до порушення авторського права, виникає внаслідок уже здійсненого правопорушення. Суд у даному разі може прийняти рішення стосовно повернення у власність суб'єкта права нематеріальної власності об'єкта, який був втрачений у зв'язку з правопорушенням. Зокрема, для суду важливим є усунення перешкод щодо користування

продуктами інтелектуальної власності, а також відновлення становища, яке існувало до правопорушення.

Характерною особливістю використання даного способу захисту інтелектуальної власності судом є неможливість майнового заміщення вартості цього права. Під цим розуміється виключно поновлення особистого немайнового права. Однак у справах, у яких присутні правовідносини відносно авторських прав, суд може прийняти рішення про можливість застосування вказаного способу захисту.

Відшкодування майнової шкоди у сфері авторського права має й значні негативні прояви. Так, неправомірно поширена інтелектуальна власність у мережі Інтернет призводить до матеріальних збитків. Наприклад, звільнення особи з роботи, втрата матеріальної вигоди, втрачена інша можливість поліпшення добробуту чи іміджу тощо. Тому захист інтересів особи, чия інтелектуальна власність порушена, покладається на юстиційні органи держави. Таким чином, цей позов є основним у сфері захисту цивільного, інтелектуального права. Він ґрунтується на зобов'язанні правопорушників відшкодувати спричинені збитки. Зокрема, із правопорушників стягуються не тільки збитки, спричинені самим правопорушенням, а й не отримані доходи (упущена можливість/вигода).

Актуальним є визначення розміру спричиненої шкоди: у таких випадках можливе залучення незалежних експертів. Саме відшкодування шкоди можливе не лише матеріальними цінностями, а й іншими способами, зокрема такими, як повернення майна в натурі тощо. Зокрема, відповідно до ст. 23 Цивільного кодексу України, особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав. Під моральною шкодою розуміють шкоду, завдану фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, що відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності вини.

При відшкодуванні моральної шкоди судом в обов'язковому порядку встановлюються такі факти: наявність шкоди; протиправність дій особи, яка вчинила правопорушення; встановлюється причинно-наслідковий зв'язок між винною особою та завданою шкодою. Важливе також підтвердження факту завдання особі, яка звернулася з позивними вимогами, моральних страждань чи втрат немайнового характеру; з'ясовуються обставини, за яких вони виникли, а також грошовий, матеріальний еквівалент завданих страждань.

Педагогічним працівникам ПТНЗ, які подали позов про відшкодування моральної шкоди, необхідно надати суду докази, що мають істотне значення для вирішення справ. Характерною особливістю цього виду захисту є закріплення на законодавчому рівні звільнення від відповідальності в разі доведення своєї невинності. Тобто, якщо роботодавець доведе, що порушення інтелектуальної власності відбулося не з його вини, він не несе відповідальності, і суд буде здійснювати пошук належного відповідача. Щодо розміру відшкодування моральної шкоди, то суд має ґрунтуватися на засадах розумності та справедливості. Моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, що підлягає відшкодуванню. Даний вид позовів найбільш актуальний при правопорушеннях, у складі яких є порушення інтелектуальної власності. Це пов'язано зі специфічною сферою, в якій вчинено правопорушення, і тим, що, в разі незаконного доступу до інтелектуальної власності та її використання, здійснюється розповсюдження неправдивих відомостей, які впливають на ділову репутацію постраждалих осіб, зокрема тих, хто навчає і виховує молоде покоління.

Висновок. Отже, правова компетентність педагогічних працівників ПТНЗ у сфері інтелектуальної власності – це системне утворення, що інтегрує в собі знання прав, обов'язків та відповідальності, вміння добирати юрисдикційні способи захисту авторського права, навички оформлення позовних заяв, претензій, апеляційних, касаційних скарг, досвід взаємодії між суб'єктами суміжних прав, а також особистісні якості, що уможливають успішне розв'язання юридичних проблем, які виникають у професійно-педагогічній діяльності.

Невід'ємним елементом правової компетентності педагогічних працівників ПТНЗ є знання законів, підзаконних актів та інших нормативно-правових документів, актів, спрямованих на підвищення рівня юрисдикційного захисту їхніх авторських прав на продукти інтелектуальної власності, створених у процесі професійно-педагогічної діяльності. Окрім того, важливо, щоб педагогічні працівники ПТНЗ були поінформовані в разі наявності змін до чинного законодавства України, знали основні положення цивільного, інформаційного, інтелектуального тощо права, що регулюють освітні та інші сфери суспільного життя.

Література

1. Цивільне право України: підруч.: У 2 т.: Т. 1 / за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатеевої, В.Л. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 480 с.
2. Камілі І. Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання / Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності, 2006. – 371 с.
3. Гордієнко С. Г. Пізнання сфери захисту інтелектуальної власності в Україні: методологічні проблеми: монографія / С. Г. Гордієнко. – К.: Скіф, 2008. – 138 с.
4. Ишкильдина Г. Р. Правовая компетентность личности в период модернизации современного российского общества / Г. Р. Ишкильдина // Евраз. юрид. журнал. – 2012. – № 10 (53) [Електронний ресурс] // – Режим доступу: http://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=3559:2012-11-20-04-59-39&catid=166:2010-09-14-09-23-48
5. Олійник В. В. Формування правової компетентності керівників навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис... канд. пед. наук / В. В. Олійник. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.
6. Холостова Е. И. Правовое обеспечение социальной работы: учеб. / Е. И. Холостова. – М.: Дашков и Ко, 2013. – 256 с.
7. Про авторське право і суміжні права від 23.12.1993 № 3792-ХІІ 211 [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
8. Порало І. В. Інтелектуальний капітал України в полоні плагіату / І.В. Порало // Теорія і практика управління соц. системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2009. – № 4. – С. 89–97.

Реферат

Правовая компетентность педагогических работников профессионально-технических учебных заведений в юрисдикционной форме защиты авторского права

Александр Радкевич,

младший научный сотрудник лаборатории «Всеукраинский информационно-аналитический центр ПТО» Института профессионально-технического образования НАПН Украины

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:
авторское право, педагогические работники профессионально-технических учебных заведений, правовая компетентность, юрисдикционные формы защиты.

В статье рассматриваются вопросы правовой компетентности педагогических работников профессионально-технических учебных заведений, касающиеся осуществления юрисдикционной формы защиты авторского права. Определена триада правомочий: владение, пользование, распоряжение интеллектуальной собственностью. Уделено внимание научному и законодательному определению интеллектуальной собственностью как права, которое охраняет личные неимущественные и имущественные права авторов и их правопреемников, связанные с созданием и использованием произведений науки, литературы, искусства и т.д. Раскрыто содержание ст. 50 Закона Украины «Об авторском праве и смежных правах», в которой отмечается, что совершение лицом действий, нарушающих личные неимущественные права субъектов авторского права и / или смежных прав и их имущественные права, является правонарушением. Акцентировано внимание на содержании ст. 55 Конституции Украины, где определено право на защиту, в том числе интеллектуальной собственности, как возможность человека защищаться любыми, не запрещенными законом средствами. Проанализировано содержание ст. 15 Гражданского кодекса Украины, в которой говорится, что каждый человек имеет право на защиту своего гражданского права в случае его нарушения, непризнания или оспаривания. Определены формы юрисдикционной защиты авторского и смежных прав: прекращение действия, нарушающего право; восстановление положения, существовавшего до нарушения; возмещение имущественного ущерба; возмещение морального (неимущественного) ущерба. Обосновано, что правовая компетентность педагогических работников профессионально-технических учебных заведений в сфере интеллектуальной собственности – это системное образование, интегрирующее в себе знания прав, обязанностей и ответственности, умение подбирать юрисдикционные способы защиты авторского права, навыки оформления исковых заявлений, претензий, апелляционных, кассационных жалоб, опыт взаимодействия между субъектами смежных прав, а также личностные качества, которые делают успешным решение юридических проблем, возникающих в профессионально-педагогической деятельности.

Abstract**Legal competence of pedagogical workers vocational and technical educational institutions for jurisdictional forms of protection of copyright****Oleksandr Radkevych,***Junior Research Fellow of the laboratory «All-Ukrainian VET information analysis center»,
Institute of Vocational Education of NAPN Ukraine***KEY WORDS:**

copyright, teaching staff of vocational schools, legal competence, jurisdictional forms of protection.

Article is devoted to the problem of legal competence of teachers of vocational education institutions concerning the implementation of jurisdictional form of copyright protection. Defined triad powers: possession, use and disposal of intellectual property. Paid attention to the scientific and legislative definition of intellectual property, as the law which protects the moral and economic rights of authors and their successors, related to the creation and use of science, literature, art, etc., And the rights of performers, producers of phono-and video recordings and broadcasting organizations – entitlements.

Disclosure of Art. 50 of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights», which states that a person has committed acts that violate the moral rights of copyright and / or related rights and their property rights is an offense. The attention is focused on the content of art. 55 of the Constitution, which establishes the right to defense, including intellectual property, as an opportunity to defend any person not prohibited by law. A content analysis of art. 15 of the Civil Code, which states that everyone has the right to defend their civil rights in the event of a breach, the non-recognition or contesting.

Defined forms of jurisdictional protection of copyright and related rights: termination of violating law; restore the situation that existed prior to the violation, property damages, compensation for moral (non-property) damage. Substantiated that the legal competence of teachers of vocational schools in the field of intellectual property – a systemic education, integrating a knowledge of rights, duties and responsibilities, the ability to pick up the jurisdictional means of protecting copyright, design abilities of claims, complaints, appeals, appeals experience of interaction between subjects related rights, as personal qualities that make a successful solution of legal problems that arise in professional and educational activities.

References

1. Tsyvil'ne pravo Ukrainy: pidruch.: U 2 t.: T. 1 / za zah. red. V.I. Borysovoyi, I. V. Spasybo-Fateevoyi, V. L. Yarots'koho. – K.: Yurinkom Inter, 2004. – 480 s.
2. Kamil I. Intelektual'na vlasnist' – potuzhnyy instrument ekonomichnoho zrostannya / Vsesvitnya Orhanizatsiya Intelektual'noyi Vlasnosti, 2006. – 371 s.
3. Hordiyenko S. H. Piznannya sfery zakhystu intelektual'noyi vlasnosti v Ukraini: metodol. problemy: monohrafiya / S. H. Hordiyenko. – K.: Skif, 2008. – 138 s.
4. Yshkyl'dyna H. R. Pravovaya kompetentnost' lichnosti v period modernizatsyyi sovremennoho rossiyskoho obshchestva / H. R. Yshkyl'dyna // Evraz. yuryd. zhurnal. – 2012. – № 10 (53) [Elektronnyy resurs] // – Rezhym dostupu: http://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=3559:2012-11-20-04-59-39&catid=166:2010-09-14-09-23-48
5. Oliylyk V. V. Formuvannya pravovoyi kompetentnosti kerivnykiv navchal'nykh zakladiv u systemi pislyadyplomnoyi pedahohichnoyi osvity: avtoref. dys.... kand. ped. nauk / V. V. Oliylyk. – Zaporizhzhya, 2008. – 20 c.
6. Kholostova E. Y. Pravovoe obespechenie sotsyal'noy raboty: ucheb. / E. Y. Kholostova. – M.: Dashkov y Ko, 2013. – 256 s.
7. Pro avtors'ke pravo i sumizhni prava vid 23.12.1993 № 3792-XII 211 [Elektronnyy resurs] // Zakonodavstvo Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
8. Poralo I. V. Intelektual'nyy kapital Ukrainy v poloni plahiatu / I.V. Poralo // Teoriya i praktyka upravlinnya sots. systemamy: filozofiya, psykholohiya, pedahohika, sotsiolohiya. – 2009. – № 4. – S. 89–97.